

Nú røkist fyrri at karensdagalógin verður avtíkin

Umframt aðru viðgerð av uppskoti landsstýrisins um avtöku av karensdagalógini, verður á tingi í dag fyrsta viðgerð av uppskoti frá trimum tingmonnum um at javnseta tímalønt og onnur, sum fáa dagpening undir sjúku, við tey fastløntu

TURIÐ KJØLBRO

Eftir øllum at døma fer lógin um karensdagarnar í søgunu nú. Í dag verður onnur viðgerð av uppskoti landsstýrisins um avtöku av lóg um avmarking av løn í sambandi við sjúku. Lógin, sum kom í gildi í 1992, ásetir, at løntakarar, sum hava rætt til løn undir sjúku frá arbeiðsgevaranum, missa rættin til løn tveir teir fyrstu sjúkradagarnar. Við øðrum orðum avtöku av karensdøgnum, men bert fyrri tey fastløntu. Uppskotið kom í gildi í síni tíð fyrri at avmarka lønarútreiðslurnar hjá tí almenna. Í sambandi við sáttmálasamráðingarnar í vár varð semja gjørd millum Starvsmannafelagið og Figgjarmálastýrið um, at landsstýrismaðurin í figgjarmálum skuldi leggja lógarruppskot fyrri Løgtingið um, at karensdagalógin verður tikin av innan 1. september 1999. Tá ið lógin varð sett í gildi, metti landsstýrið at spara 5 mió. krónur um árið.

Eftir fyrstu viðgerð í tinginum, varð málið beint í vinnunevndina, sum týsdagin legði álit fram í málinum. Har verður sagt, at nevndin fegnast um, at nú røkist fyrri at henda lóg

verður avtíkin. Ein samd nevnd tekur undir við málinum, og mælir tinginum til at samtykkja tað.

Javnseta tímalønt
Vinnunevndin sigur í álitinum, at enn restar í at javnseta tey, ið vegna sjúku eru

umfatað av sjúkradagpeningalógini soleiðis, at hesi fáa dagpening frá fyrsta sjúkradeigi. Í dag verður

fyrsta viðgerð av uppskoti til lögtingslóg um broyting í lóg um dagpening vegna sjúku og barnsbúð. Løgtingsmenninir Hans Pauli Strøm vegna Javnadarflokkurin, Marjus Dam vegna Sambandsflokkurin og Jenis av Rana vegna Miðflokkurin, lögdu uppskot um hesa broyting fyrri tingið týsdagin.

Uppskotsstíllararnir siga í viðmerkingunum, at karensdagalógin viðvíkir viðurskiptum teirra fastløntu undir sjúku, meðan endamálið við hesum uppskotinum er at javnseta tímalønt o.o., sum fáa dagpening undir sjúku, við tey fastløntu. Tá lógin um dagpening vegna sjúku v.m. kom í gildi í Føroyum fyrri 20 árum síðani, var hetta eitt stórt framstig fyrri lønmótakarar. Tó hevur m.a. verið

tann avmarking, at sjúkradagpeningur ikki bleiv veittur fyrr enn 3. sjúkradag. Sostatt hava tey, ið eru umfatað av hesi lóg, altíð havt karensdagar.

Tímalønt somu rættindi

Seinastu 20-30 árinu eru nógv fólk sett í fóst stórvæði innan tað almenna og á privata arbeiðsmarknaðinum. Hesi finga løn undir sjúku frá fyrsta sjúkradeigi. Sum eitt av nógvum spari-tíðskum tá samtykti lögtingið tó í 1992 karensdagalógina um „avmarking av løn í samband við sjúku“, so at fastløn starvsfólk, bæði almenn og privat, skuldu hava 2 karensdagar, eins og tey tímaløntu høvdu.

Nú uppskot landsstýrisins um at taka av karensdagalógina, aftur skal veita fastløn løn í samband við sjúku frá 1. sjúkradeigi er sjálvsagt, at tíðin er komin til at veita teimum tímaløntu somu rættindi sum tey fastløntu við hesi lógarbroyting í sjúkradagpeningalógini soleiðis, at tímaløntu eisini fáa dagpening frá fyrsta sjúkradeigi, siga teir triggir tingmenninir, ið hava lagt uppskotið fyrri tingið.

Landsstýrisskivinnan í almanna- og heilsumálum upplýsti á fundi í trivnaðarnevndini í november, at lógarbroyting sum henda í sjúkradagpeningalógini fer at kosta umleið 10 mió. kr. árliga. Uppskotsstíllararnir vísa eisini á, at broytingin í sjúkradagpeningalógini forir við sær eyka arbeiðsbyrðu á Almanna- og heilsumálum og í heilsuverkinum, og at neyðug arbeiðsorka tí eigur at setast til hetta arbeiðið.

Diabetes hóttir fólkaheilsuna

Nýggj tøl vísa, at diabetes verður ein ein álvarsom hóttan móti fólkaheilsuni. Ein orsök er, at fólk eru vordin feitari og latari

TURIÐ KJØLBRO

Sunnudagin komandi, tann 12. september kl. 14.00, verður almennur fundur á Parnassinum á Hotel Hafnia í Havn, har evnið er aldursdiabetes. Heitið á fundinum er Aldursdiabetes ein hóttan móti fólkaheilsuni, og Liva væl og leingi við aldursdiabetes. Tað er Diabetesfelag Føroya, ið skipar fyrri fundinum. Jak Jervell, professari, og Sindre Børke, formaður í norska diabetesfelagnum, halda fyrlestrar um aldursdiabetes.

Úrslitið av eini nýggjari og rættiliga umfavnandi norska kanning um suksursjúku millum eldri, er

rættiliga ræðandi. Serliga talið á ungum fólki, sum hava fingið suksursjúku, bendir á eina hóttandi gongd. Kanningin vísti, at 2000 norðmenn, sum tóku lut í kanningini, høvdu suksursjúku uttan at vita av tí.

Kanningin fór fram í Nord-Trøndelag frá 1995 til 1997. Øll yvir 13 ár vórðu kallað inn til eina heilsukanning, og 75000 fólk tóku av tilboðnum.

Talið á fólki við suksursjúku 2, ið er minni álvarsom enn suksursjúka 1, er næstan fýra-faldað seinastu 30 árin. Í aldursbólkinum 30-40 ár skrásetur kanningin eina óking á 73 prosent síðani 1984. Tá ið talan er

um suksursjúku 1, sum kann vera deyðlig, er ókingin ikki so dramatísk.

- Trupulleikin er, at ofta ganga 5 til 10 ár frá tí ein hevur fingið suksursjúku til ein er varugur við tað. Gott og væl 2000 norðmenn hava fingið suksursjúku uttan at vita av tí. Í útgangsstøðinum skuldi ein ikki hildið, at ein sjúka, sum ein ikki merkir, ikki er vandamikil. Men rættiliga nógv hava longu tá fingið álvarsamar líðingar, sum avleiðing av sjúkuni. Nógv fáa trupulleikar við sjónini, sigur Kristian Midthjell, sum hevur havt ábyrgdina av kanningini við tíðaritið Folkehelsa.

Suksursjúka ávirkar ikki bert sjónina, men eisini nervalagið og sjúkan kann eisini føra til hjartasjúkur. Ikki færri enn 100.000 norðmenn liva í dag við suksursjúku. Um tíggju ár verður roknað við, at hetta talið er tvífaldað.

Serliga tvey viðurskipti eru orsøkin til, at talið á diabetikarum økst. Fólk eru vordin feitari og latari.

- Tað er eitt tyðiligt samband millum økta vekt og diabetes. Vandin fyrri at fáa diabetes økst við vektini, sigur Midthjell. Norska kanningin vísir, at tíggjundi hvør norðmaður vigar ov nógv, og at miðalnorðmaðurin vigar fýra kilo meiri í

dag enn fyrri tíggju árum síðani. Ræðandi tøl, sum kunnu fáa álvarsamar avleiðingar, vísa granskarnir á.

Menningarlondini á odda

Gro Harlem Brundtland, fyrrverandi norski forsætismálaráðharri, segði fyrri stuttum, at ræðandi tölum um suksursjúku benda enn eina ferð á, at heimurin er í eini yvrigangstíðarskeiði, har smittandi sjúkur gerast kroniskar, ikki smittandi sjúkur. Heims heilsumstovnurin WHO ventar ein vøkstur á 122 prosent í talinum á diabetikarum, frá 135 mió. til 300 mió. fólk í

2025. Vøksturin verður størstur í menningarlondunum, men eisini í ídnaðarlondunum er talan um ein stóran vøkstur.

Tað, sum serliga vekir ans í menningarlondunum er, at suksursjúkan av slagnum 2, sum er tað vanligari slagði, rakar nógv yngri fólk meðan hon í ídnaðarlondunum vanligar rakar fólk eldri enn 40 ár. Orsøkin til hetta er ókend, men tað er nógv sum bendir á, at ov lítið av føði longu í móðirlívi og fyrstu líviárin ger, at vandin fyrri at fáa diabetes er storri.